

Autorki:

Katarzyna Krulicka, Ewa Dunajewska-Ozimek

Szkoła Podstawowa nr 31 w Zabrze

Polska

Tytuł lekcji: W stawie zimna woda...

Abstrakt lekcji:

W jaki sposób na lekcjach języka polskiego możesz uczyć o miejscu, z którego pochodzą Twoi uczniowie, nie rezygnując jednocześnie z realizacji podstawy programowej? Czy wyobrażasz sobie łączenie poezji romantycznej z potokiem, rzeką lub stawem, który znajduje się w okolicy Twojej szkoły?

Podczas lekcji online uczniowie poznają historię swojego miejsca, obejrzą zdjęcia stawu i basenu sprzed lat, a także porównają je z ich obecnym stanem. Klamrą edukacyjną zajęć jest powtórna lektura ballady Adama Mickiewicza „Świtezianka” oraz jej filmowy odpowiednik. Uczniowie przeanalizują, w jaki sposób natura – a konkretnie woda – uczestniczy w wydarzeniach przedstawionych w utworze i czy etiuda filmowa dobrze oddaje nastrój literackiego pierwowzoru. Dodatkowo uczniowie spróbują samodzielnie opracować scenariusz inspirowany „Świtezianką” i zaproponują własną wizję stawu jako bohatera.

Scenariusz przewidziany na 90 minut (2 jednostki lekcyjne).

Przedmiot/ dziedzina: język polski (literaturoznawstwo, edukacja filmowa)

Słowa kluczowe: woda jako motyw literacki, edukacja filmowa, edukacja regionalna

Grupa wiekowa:

- ☐ 8-12 lat
- ☐ 11-13 lat
- ☐ 14-16 lat
- ☐ 17-19 lat

Poziom złożoności:

- Zintegrowana jednostka oparta na miejscu (place-based) z elementami service learning (nauki poprzez świadczenie usług), silne partnerstwo ze społecznością (wysoka złożoność).
- Jednostka zaprojektowana tak, aby wykorzystać atuty miejsca i nawiązane partnerstwa społeczne.

- Lekcje zaprojektowane w celu włączenia lokalnych doświadczeń lub zastosowań w ramach istniejących działań.
- Lekcje zaprojektowane w celu włączenia lokalnych przykładów w ramach istniejących działań.

Cele i rezultaty

K – Knowledge related objectives (Cele związane z wiedzą)

- uczeń potrafi zdefiniować, czym jest romantyzm
- uczeń potrafi wyjaśnić, czym jest etiuda filmowa
- uczeń potrafi opisać budowę scenariusza filmowego

A – Abilites related objectives (Cele związane z umiejętnościami)

- uczeń potrafi omówić treść ballady „Świtezianka”
- uczeń potrafi przygotować scenariusz filmowy
- uczeń potrafi dokonać analizy i interpretacji dzieła filmowego i literackiego
- uczeń potrafi wskazać lokalne obiekty wodne i omówić ich znaczenie kulturowe

V – Values or attitudes related objectives (Cele związane z wartościami i postawami)

- uczeń potrafi z wrażliwością spojrzeć na lokalną przyrodę, ze szczególnym uwzględnieniem wody
- uczeń potrafi wykazać się dojrzałością i odpowiedzialnością podczas działań zwiększających świadomość mieszkańców na temat wody

Słowa kluczowe:

romantyzm – epoka literacka, w Polsce przypadająca między 1822 a 1863 r., charakterystyczne dla twórczości tego okresu są: indywidualizm, fantastyka, mistycyzm, patriotyzm, natura, ludowość, egzotyka.

ballada – synkretyczny gatunek literacki, łączący element dramatu, liryki i epiki, dla ballady romantycznej typowe było wykorzystanie folkloru, wprowadzenie postaci fantastycznych, np. nimf, oraz wyraźne zaznaczenie natury jako bohatera literackiego.

Świtezianka – nimfa wodna, zamieszkująca jezioro Świteź.

etiuda filmowa – krótki utwór filmowy, którego celem jest doskonalenie warsztatu oraz eksperymentowanie z formą i treścią.

Zarys działań

1. Aktywność 1

Metody: burza mózgów, metoda pogładowa (mapa dzielnic)

Czas: 10 minut

Pomoce: prezentacja w aplikacji Canva, aplikacja Padlet lub AnswerGarden

2. Aktywność 2

Metody: praca z tekstem literackim, metoda heurystyczna, mapa skojarzeń

Czas: 15 minut

Pomoce: prezentacja w aplikacji Canva, WolneLektury.pl, aplikacja Lucidspark

3. Aktywność 3

Metody: metoda aktywizująca (film), notatka asocjacyjna

Czas: 20 minut

Pomoce: YouTube, prezentacja w aplikacji Canva lub Padlet

4. Aktywność 4

Metody: analiza porównawcza, metoda problemowa, praca w grupach

Czas: 20 minut

Pomoce: prezentacja Canva, karty pracy, pokoje w aplikacji Teams

5. Aktywność 5

Metody: metoda projektu miniatury, praca w grupach

Czas: 15 minut

Pomoce: karta pracy (wzór scenariusza)

6. Aktywność 6

Metody: miniprezentacja pomysłów, dyskusja

Czas: 8 minut

Pomoce: prezentacja w aplikacji Canva

7. Aktywność 7

Metody: ankieta online

Czas: 2 minut

Pomoce: aplikacja Mentimeter

Notatka dla nauczyciela

Przed rozpoczęciem lekcji warto wstępnie podzielić klasę na grupy i przygotować pokoje, w którym możliwa będzie praca w mniejszych zespołach. Lekcja może być przeniesiona do klasy lekcyjnej, a nawet w części może być realizowana w terenie.

Podczas lekcji możesz wykorzystać dowolny rodzaj przestrzeni wodnej – istotny jest wodny kontekst. Materiał literacki możesz dowolnie zmieniać w zależności od wymagań podstawy programowej. Warto jednak, aby nastrój utworu był tajemniczy, a wśród bohaterów pojawiały się postaci fantastyczne. W przypadku użycia innego dzieła literackiego należy odpowiednio zmodyfikować cele zajęć.

Opis poszczególnych aktywności

Aktywność 1 – 10 minut – „Woda wokół nas”

Cel działania: aktywizacja uczniów, sprawdzenie i ugruntowanie ich wiedzy na temat wody w mieście, zakotwiczenie motywu wody w kontekście lokalnym.

Przygotowanie działania: przygotowanie prezentacji, planszy w aplikacji Padlet ([link do udostępnienia](#)), planszy w aplikacji AnswerGarden ([link do udostępnienia/kod QR](#)).

Facylitacja (przebieg) działania: rozpocznij zajęcia od burzy mózgów – uczniowie dzielą się wiedzą na temat obiektów wodnych w dzielnicy i mieście. Publikują swoje propozycje w aplikacji Padlet, mogą w niej zamieszczać również zdjęcia i linki do ciekawych materiałów na temat wody w mieście, z którymi mają szansę zapoznać się podczas zajęć lub w wolnym czasie. Uczniowie dzielą się także swoimi przemyśleniami na temat roli wody podczas dyskusji, w międzyczasie swoje refleksje mogą zamieścić w aplikacji AnswerGarden. Zarezentuj uczniom mapę Zabrza z zaznaczonymi ciekami wodnymi oraz naturalnymi i sztucznymi zbiornikami wodnymi.

Aktywność 2 – 15 minut – ballada „Świtezianka”

Cel działania: rozumienie tekstu literackiego, źródłowego, analiza obrazów i emocji zawartych w utworze.

Przygotowanie działania: tekst ballady, plansza w aplikacji Canva lub Lucidspark ([link do udostępnienia](#)).

Facylitacja (przebieg) działania: udostępni uczniom link do utworu, który znajduje się w wolnym dostępie. W kolejnym kroku wybrani uczniowie odczytują z podziałem na role tekst, podejmując próbę oddania głosem nastrojowości, tajemniczości oraz dramatyzmu utworu. Uczniowie interpretują

utwór, odwołując się do wiedzy na temat gatunku oraz epoki literackiej. Moderuj dyskusję wokół tekstu. Uczniowie tworzą wspólnie notatkę graficzną w formie mapy myśli w aplikacji Canva lub Lucidspark.

Aktywność 3 – 20 minut – film „Świtezianka”

Cel działania: rozwijanie umiejętności odbioru przekazu audiowizualnego i porównywania go z tekstem literackim, podkreślenie zalet przekładu intersemiotycznego.

Przygotowanie działania: etiuda filmowa (link do nagrania), przygotowanie planszy w aplikacji Padlet.

Facylitacja (przebieg) działania: udostępni uczniom film sióstr Bui pod tytułem „Świtezianka”. Uczniowie podczas seansu notują swoje spostrzeżenia, refleksje, emocje w aplikacji Padlet – notatka może mieć różnorodny charakter – refleksje, emotikony, kolory, słowa-klucze.

Aktywność 4 – 20 minut – praca w grupach

Cel działania: rozwijanie współpracy online i krytycznego myślenia, uczenie się przez odkrywanie.

Przygotowanie działania: podział na grupy i przygotowanie pokojów do pracy, karty pracy w prezentacji w aplikacji Canva (przygotowanie linku do udostępnienia).

Facylitacja (przebieg) działania: każda grupa uczniów otrzymuje konkretne zadanie dotyczące analizy filmu. Uczniowie wspólnie opracowują odpowiedzi do postawionych przed nimi problemów. Przygotowane materiały każda z grup umieszcza bezpośrednio w prezentacji w aplikacji Canva.

Przykładowe zadania do filmu:

I. Zrozumienie i obserwacja

W jaki sposób woda pojawia się w filmie – jako tło, granica, zagrożenie, a może bohater?

Jak zmienia się wygląd wody w różnych momentach filmu? Co może symbolizować ta zmiana?

W której scenie woda odgrywa najważniejszą rolę w rozwoju fabuły? Uzasadnij.

II. Obraz i symbolika

Jakie emocje wywołuje woda w filmie – spokój, niepokój, tajemnicę, grozę, oczyszczenie?

Zwróć uwagę na kolorystykę wody – jakie barwy dominują i jak wpływają na odbiór nastroju?

Co może oznaczać zanurzenie się w wodzie bohaterów – fizycznie i symbolicznie?

Jak odbicia w tafli jeziora są wykorzystane w filmie – czy mają znaczenie metaforyczne (np. granica między światem realnym a nadprzyrodzonym)?

Czy woda w filmie jest sojusznikiem, czy wrogiem człowieka? Uzasadnij, odwołując się do konkretnych scen.

III. Dźwięk i nastrojowość

Jakie dźwięki związane z wodą pojawiają się w filmie (plusk, szum, echo)? Jak wpływają na atmosferę scen?

Czy muzyka w momentach z wodą różni się od innych fragmentów filmu? Co to może sugerować?

IV. Interpretacja i przesłanie

Jaką symboliczną rolę pełni woda w filmie – czy jest znakiem życia, śmierci, oczyszczenia, czy może kary?

Jak relacja między bohaterami zmienia się w kontakcie z wodą? Co mówi to o ich emocjach i decyzjach?

Jaką funkcję pełni jezioro jako granica między światem ludzi a światem natury lub duchów?

Czy można powiedzieć, że woda „mści się” czy „broni” świętości natury? Uzasadnij swoją interpretację.

Prezentacja zadań może zakończyć się dyskusją klasową:

Czy woda w filmie jest bardziej symbolem zniszczenia, czy oczyszczenia i prawdy?

Jakie przesłanie o relacji człowieka z naturą można odczytać z tego, jak pokazano wodę?

Czy współczesny widz potrafi odczytać symbolikę wody tak samo jak czytelnik Mickiewicza w XIX wieku? Dlaczego tak lub dlaczego nie?

Aktywność 5 – 15 minut – „Świtezianka w Rokitnicy”

Cel działania: pobudzanie wyobraźni, pokazanie uniwersalności motywów literackich w lokalnym świecie.

Przygotowanie działania: przygotowanie wskazówek do tworzenia scenariusza.

Facylitacja (przebieg) działania: uczniowie, pracując w grupie, opracowują swój pomysł na adaptację „Świtezianki”, by uczynić ją bliższą mieszkańcom Zabrza. Dodatkowo opracowują co najmniej jedną scenę etiudy filmowej, korzystając z wzoru udostępnionego w postaci karty pracy (załącznik nr 1).

Aktywność 6 – 8 minut – miniprezentacje pomysłów

Cel działania: uczenie się od siebie nawzajem, doskonalenie umiejętności autoprezentacji online.

Przygotowanie aktywności: ustalenie limitu czasu na miniprezentację.

Facylitacja (przebieg) działania: lider każdej grupy uczniów przedstawia w skrócie pomysł na autorską etiudę filmową. Kieruj dyskusją na temat zaprezentowanych pomysłów na adaptacje filmowe utworu Adama Mickiewicza.

Aktywność 7 – 2 minuty – zakończenie

Cel działania: podsumowanie treści, zamknięcie lekcji w angażujący sposób, wzmocnienie refleksji osobistej.

Przygotowanie działania: opracowanie ankiety w aplikacji Mentimeter.

Facylitacja (przebieg) działania: uczniowie wykonują ankietę, w której dzielą się refleksją na temat lekcji, w wypowiedzi mogą zawrzeć odpowiedź na pytania:

1. Co podobało Ci się podczas zajęć?
2. Jakie elementy lekcji nie przypadły Ci do gustu?
3. Co pozostanie z Tobą po zajęciach?

Zasady PBL

1. **Nauka w miejscu:** Uczniowie poznają lokalne środowisko wodne w Zabrze-Rokitnicy: basen, stawy, stacje wodociągowe, lokalną historię korzystania z wody. Oglądanie mapy Google i zdjęć lokalnych punktów wodnych pozwala uczniom zdobyć wiedzę o swoim otoczeniu.
2. **Nauka o miejscu:** Motyw wody w literaturze i filmie jest analizowany w kontekście lokalnych miejsc. Uczniowie tworzą miniscenariusze, w których ballada „Świtezianka” zostaje przeniesiona do znanych im miejsc (staw w Rokitnicy), dzięki czemu proces uczenia się staje się bardziej namacalny i

osadzony w realnym świecie.

3. Nauka przez miejsce: Lekcja rozwija świadomość ekologiczną i społeczną – uczniowie reflektują nad znaczeniem wody w swoim mieście, jej rolą w życiu codziennym i historii lokalnej. Twórcze prace pozwalają uczniom lepiej dbać o swoje otoczenie i postrzegać je jako wartościową przestrzeń kulturową i przyrodniczą.

4. Nauka dla miejsca: dzięki lekcji możliwe jest skalowanie problematyki związanej z wodą – od skali mikro do skali makro.

5. Przywiązanie do miejsca: Praca nad lokalną adaptacją ballady buduje poczucie przynależności i więzi emocjonalnej z miejscem. Uczniowie identyfikują się z lokalnym krajobrazem i jego historią, co zwiększa ich zaangażowanie i poczucie odpowiedzialności za otoczenie.

6. Znaczenie osobiste: Uczniowie mogą powiązać treść ballady i filmu z własnym doświadczeniem – z kąpieliskami, stawami, miejscami rekreacyjnymi w ich okolicy. To pozwala im zobaczyć, że motywy literackie mają znaczenie także w ich codziennym życiu.

7. Partnerstwo ze społecznością: W związku z tym, że lekcja jest możliwa do przeprowadzenia online, to kontakt z partnerami jest ograniczony. Lekcja jest inspiracją, aby po dyskusji na temat wody zainteresować mieszkańców problemem pobliskiego stawu.

8. Interdyscyplinarność: Lekcja łączy: literaturę (analiza ballady Mickiewicza), sztukę filmową (adaptacja sióstr Bui), geografię / wiedzę o lokalnym środowisku (mapy, historia wodociągów) oraz ekologię i edukację obywatelską (rola wody w społeczności lokalnej). Różnorodność wiedzy potrzebnej do pełnej interpretacji utworu pokazuje, jak istotne jest osadzanie edukacji w miejscu, z którego się pochodzi.

9. Pełnowartościowe narzędzie dydaktyczne: Scenariusz integruje różnorodne narzędzia online: Canva, Padlet, Lucidspark, Mentimeter, projekcję filmu, mapy Google. Dzięki temu uczniowie mają dostęp do multimedialnych materiałów, mogą współpracować w czasie rzeczywistym i analizować treści w sposób kompleksowy.

10. **Współpraca:** Lekcja rozwija kompetencje współpracy online i offline: uczniowie pracują w grupach, dzielą się rolami (scenografia, fabuła, postaci), wspólnie tworzą mini-scenariusze, prezentują efekty pracy całej klasie, komentują i dyskutują.

Rekomendacje dla nauczycieli

1. Przetestuj narzędzia, z których będziesz korzystać. Unikniesz w ten sposób stresu związanego z pracą z nową aplikacją lub narzędziem.
2. Przygotuj uczniów do zajęć – być może uda Ci się wcześniej zorganizować spacer, którego motywem przewodnim będzie woda, lub zorganizować spotkanie z lokalnym działaczem bądź ekologiem, który przybliży nieco problem wody w dzielnicy, uwrażliwi uczniów na obecność lub nieobecność wody.
3. Zachęcaj uczniów do śmiałych działań, niech bawią się formą i treścią, budują nowe, miejskie wodne stwory mityczne.
4. Znajdź przestrzeń na refleksję, dostrzeżenie przestrzeni wspólnej między lokalnym a globalnym wydźwiękiem treści edukacyjnych.
5. Nie zamykaj się na rozbudowywanie scenariusza lekcji o kolejne punkty – być może Twoi uczniowie zamienią scenariusze na dzieła filmowe i przygotują pokaz swoich prac w szkole lub w miejskiej bibliotece. Taka prezentacja może przyczynić się do szerszej zakrojonej dyskusji na temat wody i konieczności jej ochrony w dzielnicy i mieście.

Załącznik 1 (karta pracy)

<https://www.menti.com/alwfs45swrak>

<https://answergarden.ch/5044674>

[https://www.canva.com/design/DAGz0ZOGg0k/nuC_FpjaFB4xWOJKdfkidw/edit?](https://www.canva.com/design/DAGz0ZOGg0k/nuC_FpjaFB4xWOJKdfkidw/edit?utm_content=DAGz0ZOGg0k&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=share_button)

[utm_content=DAGz0ZOGg0k&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=share](https://www.canva.com/design/DAGz0ZOGg0k/nuC_FpjaFB4xWOJKdfkidw/edit?utm_content=DAGz0ZOGg0k&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=share_button)
[button](https://www.canva.com/design/DAGz0ZOGg0k/nuC_FpjaFB4xWOJKdfkidw/edit?utm_content=DAGz0ZOGg0k&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=share_button)

https://padlet.com/Pani_Ka/woda-wok-nas-3p0jj760fe8kfo08

https://lucid.app/lucidspark/13f2d8ee-2638-4c34-bea6-20e916e3507e/edit?invitationId=inv_e4166fa4-1a2e-417a-891f-9999c6e85d0a&page=0_0#

Bibliografia:

Adam Mickiewicz, *Świtezianka*, <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/ballady-i-romanse-switezianka.html> [dostęp: 18.09.2025]

Projekt „Community as a Classroom” jest finansowany przez Unię Europejską w ramach programu Erasmus+, KA220-SCH, nr umowy 2023-1-CZ01-KA220-SCH-000165069.

Film „Świtezianka” <https://www.youtube.com/watch?v=w5OtCYJe7jA> [dostęp: 18.09.2025]

Załącznik 1.

KARTA PRACY – SCENARIUSZ

1. Kilka słów o budowie scenariusza:

SCENA I NA ZEWNĄTRZ. LEŚNA POLANA - DZIEŃ, WCZESNY WIECZÓR.

Gęsty las, kamera dociera do polany. Blisko siebie stoją
MĘŻCZYŻNA i KOBIETA. Słońce pada na ich połączone dłonie.

NAGŁÓWE
K zapisz
kapitał
mi
(drukowan
ymi
literami).

Podaj
miejsce i

MĘŻCZYŻNA

(*cicho, z uczuciem*)

Powiedz mi piękna, luba dziewczyno,

Na co nam te tajemnice –

Jaką przybiegłaś do mnie drożyną?

WSKAZÓW
KI dla
reżysera i
aktorów:
stosuj czas
teraźniejszy,
pisz
krótko i

DIALOGI

Kapitał
mi zapisz
imiona
postaci.

Dialogi
wyśrodkuj.

KOBIETA

(*odbiegając*)

Stój, stój, hardy młokosie..

Pod
imieniem
postaci
możesz
podać
informacje
np. o
zachowani
u
bohatera

2. Wykorzystując informacje o budowie scenariusza, uzupełnij lub rozbuduj poniższy schemat. Jako źródło inspiracji fabularnej wykorzystaj „Świteziankę”.

SCENA I

Didaskalia (krótkie opisanie przestrzeni, bohaterów):

.....
.....
.....

.....

(imię bohatera)

.....
.....
.....

.....

(imię bohatera)

.....
.....
.....

.....

(imię bohatera)

.....
.....
.....

.....

(imię bohatera)

.....

.....

.....

.....

(imię bohatera)

.....

.....

.....